

СТЪПКИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ПО ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013Г.

В съответствие със стратегическите насоки на Общността за развитие на селските райони и при спазване на изискванията на Регламент 1698/2005г на Съвета *относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)*, България изготви два програмни документа - **Националният стратегически план за развитие на селските райони и Програмата за развитие на селските райони за периода 2007-2013г (ПРСР)**. Тези два документа представляват различни, взаимно подчинени нива в прилагането на политиката и в управлението на целия процес за развитие на селските райони.

Дефинираните в *Националния стратегически план* цели ще бъдат постигнати чрез прилагането на **22-те мерки**, включени в *Програмата за развитие на селските райони за периода 2007-2013г* и групирани в четирите приоритетни оси:

- Ос 1 “Подобряване на конкурентоспособността на земеделския и горски сектор”
- Ос 2 “Подобряване на околната среда и селската природа (управление на земята)”
- Ос 3 “Подобряване качеството на живот в селските райони и разнообразяване на селската икономика”
- Ос 4 “ЛИДЕР”.

Стъпки за кандидатстване по мерките от Ос 1 от Програмата за развитие на селските райони 2007-2013г.

Мерките включени в Ос 1 са групирани тематично в три групи, имащи за цел:

- Повишаване на знанията и подобряване на човешкия потенциал

- мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания”,
- мярка 112 „Създаване стопанства на млади фермери”,
- мярка 143 „Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния (2007-2009г.)

- Преструктуриране и модернизирание на технологичната база и насърчаване на иновациите

- мярка 121 „Модернизирание на земеделските стопанства”,
- мярка 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти”,
- мярка 122 „Подобряване икономическата стойност на горите”

- Подкрепа за адаптиране на структурата на стопанствата и за кооперирането им:

- мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на преструктуриране”,
- мярка 142 „Създаване организации на производители”

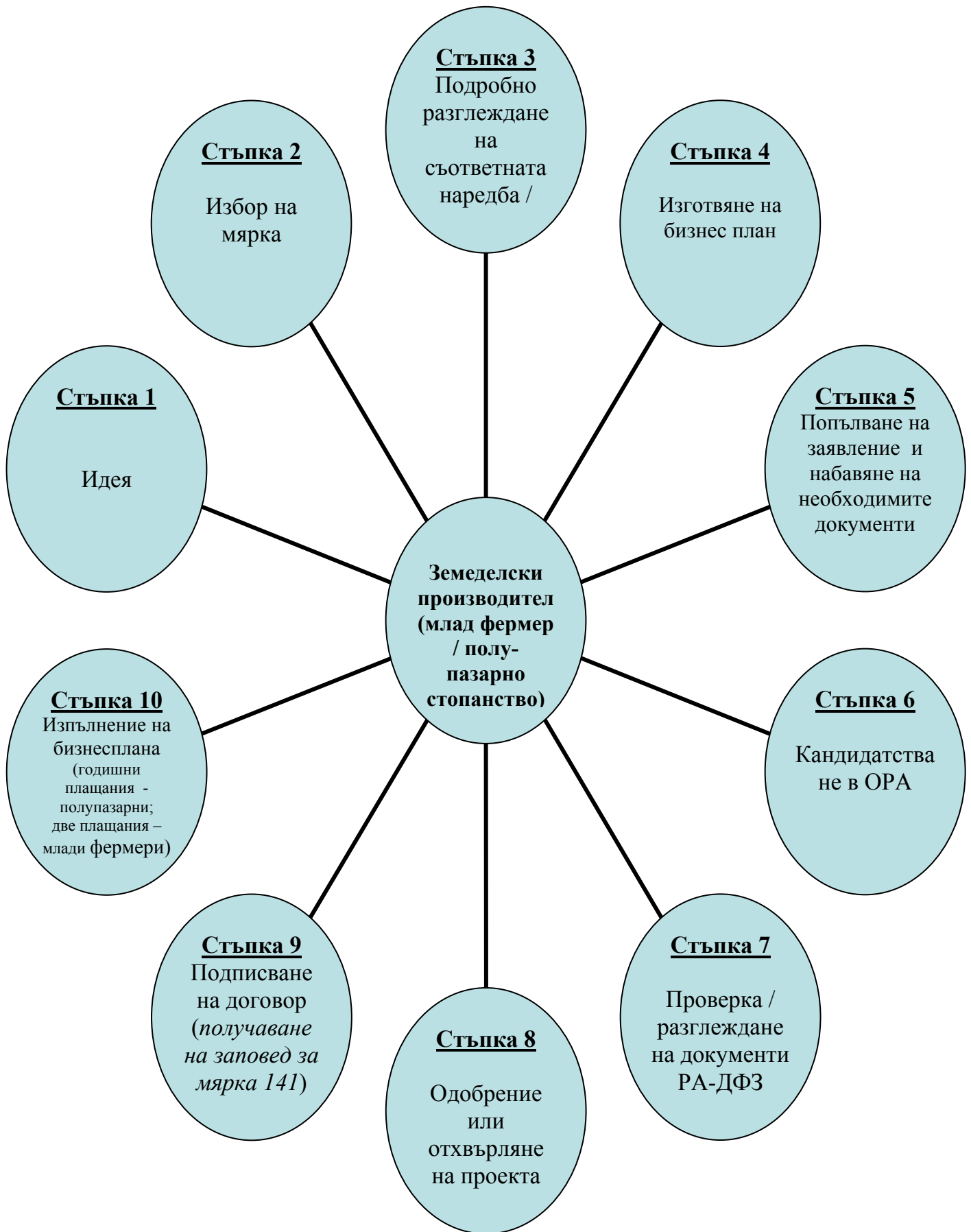
Географският обхват на мерките по Ос 1 е територията на цялата страна.

Всеки бенефициент ориентиран в сферата на земеделието и решил да кандидатства по Програмата за развитие на селските райони 2007 – 2013г, трябва да **бъде регистриран като земеделски производител** по Наредба № 3 от 29.01 1999г за създаване и подържане на регистър на земеделските производители. Регистрацията се осъществява в Областните дирекции „Земеделие” или Общинските служби по земеделие и гори.

Друг важен момент при избора за кандидатстване по мерки 112, 121, 141 е **определянето на икономическия размер на стопанството**. Икономическият размер на стопанството е размера изразен в икономически единици. Една икономическа единица е равна на левовата равностойност на 1 200 евро.

Схематично *стъпките за кандидатстване* са представени в дадените по долу схеми.

Схема 1. Стъпки за кандидатстване по мярка 112 „Създаване стопанства на млади фермери” и мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране” от ос 1 на ПРСР

Стъпка 1 “ИДЕЯ”: Всеки земеделски производител преди да реши да кандидатства по Програмата за развитие на селските райони 2007 -2013г, трябва да има ясна идея / представа какво точно планува да разработва в бъдеще, начините по които да развива стопанството си и какви инвестиции желае да направи за това.

Стъпка 2 “Избор на мярка”: За да направи правилно своя избор още в самото начало, земеделският стопанин трябва добре да разгледа всички мерки, включени в Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. и внимателно да прецени коя мярка отговаря най-добре за условията на неговото стопанство. В случай, че земеделският производител се затруднява при избора на мярка, той може да се обърне за съдействие към съответната Областна служба за съвети в земеделието (ОССЗ) разположена на територията на региона в който живее. Изчисляването икономическият размер на стопанството може да се извърши от самия кандидат или да се ползва помощта на ОССЗ или областната / общинска служба „Земеделие”. Всички нормативни документи, самата ПРСР, както и помощната таблица за изчисляване размера на стопанството, могат да бъдат намерени на електронната страница на Министерството на земеделието и храните (МЗХ) www.mzh.government.bg - рубрика “Програма за развитие на селските райони”, подрубрика - „Документи по мерки от Ос 1”.

Стъпка 3 “Запознаване с наредбата по мярката”: Всеки потенциален кандидат по ПРСР трябва да прочете внимателно наредбата към мярката по която е решил да кандидатства, за да провери дали отговаря на всички условия описани подробно в нея. Наредбите са публикувани на електронната страница на МЗХ - www.mzh.government.bg (Документи по мерки от ос 1 → Наредби, публикувани в Държавен вестник).

Стъпка 4 “Изготвяне на Бизнес план”: След като всеки е направил своя избор е необходимо да изготви бизнес план (*по образец*), включващ: настоящето състояние на стопанството, цели и бъдещо развитие на стопанството. При желание от страна на земеделските производители кандидатстващи по мярка 112 «Създаване на стопанства на млади фермери» и мярка 141 «Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране» **бизнес плановете могат да бъдат изготвени безвъзмездно** от «Националната служба за съвети в земеделието».

Стъпка 5 „Попълване заявление за подпомагане и набавяне на необходимите документи”: Паралелно с изготвянето на бизнес плана е необходимо кандидатстващия да си попълни заявлението за подпомагане (*по образец*), като едновременно с това трябва да набави набор от документи подробно описани в него.

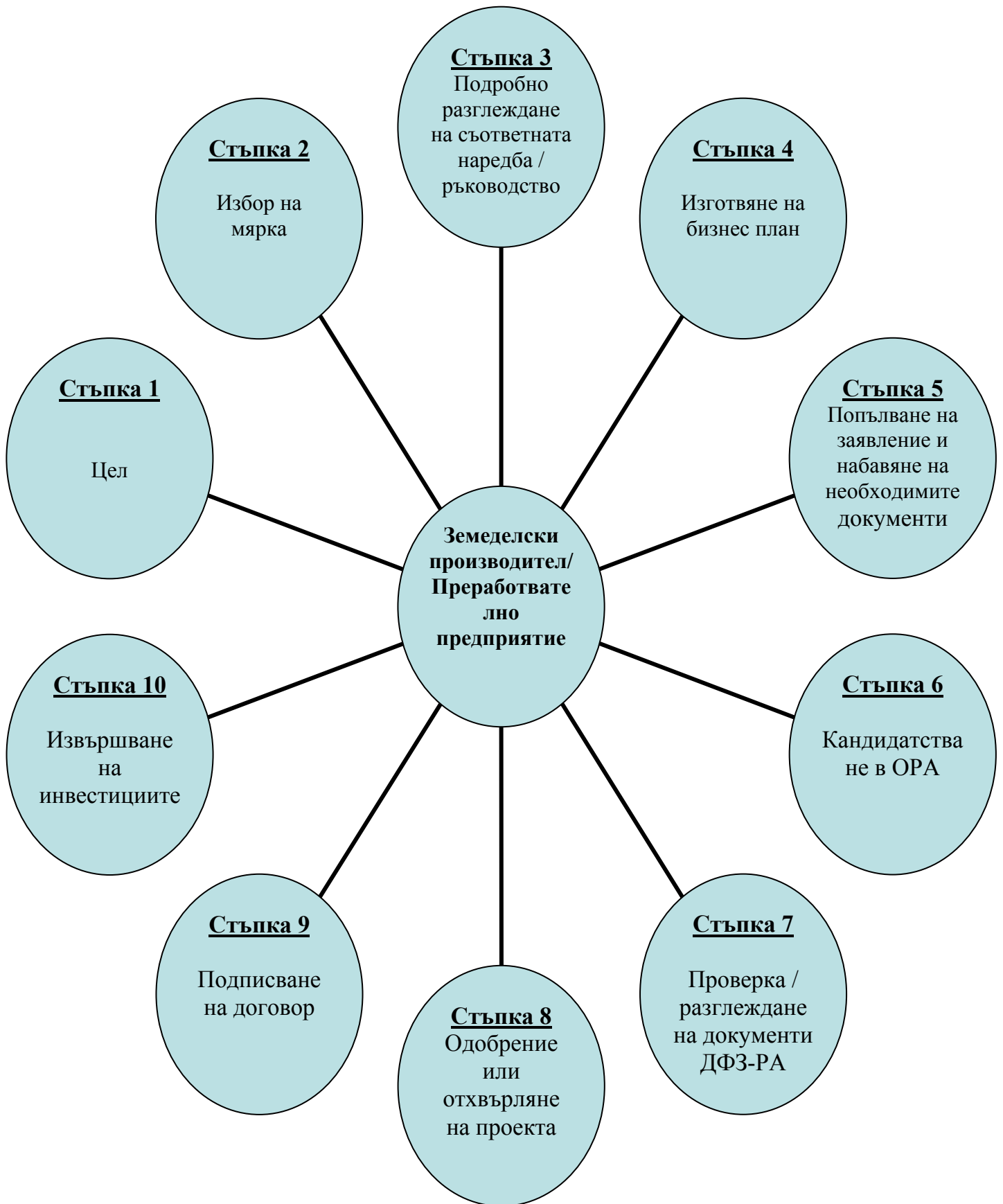
Стъпка 6 “Кандидатстване в Областната разплащателна агенция (ОРА)”: Следващият етап от кандидатстването е подаването на всички документи със заявлението и бизнес плана в ОРА.

Стъпка 7 и 8 “Проверка/Одобряване/Отхвърляне на Заявлението”: В срок до три месеца след подаване на документите Разплащателната агенция (РА) извършва проверка на място, след което с писмено становище изпълнителния директор на РА се произнася с решение за одобрение или отхвърляне на проекта.

Стъпка 9 “Подписване на договор”: В 15 дневен срок след одобрението на проекта кандидатът подписва *договор* с РА по мярка 112 «Създаване на стопанства на млади фермери» или получава *заповед за одобрение* за подпомагане по мярка 141 «Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране».

Стъпка 10 “Изпълнение на бизнес плана”: Полупазарните стопанства получават ежегодни плащания в продължение на 5 години, като на 3-та година се прави проверка на изпълнението на бизнес плана. В случай, че междинните цели поставени в бизнес плана са изпълнени, помощта се продължава за 4-тата и 5-тата година. При младите фермери – след подписване на договора в рамките на един месец се изплаща първата част на помощта (12 500 евро), втората част се изплаща между 3-тата и 5-тата година след положителна оценка за изпълнение на бизнес плана. Точната година на проверката на бизнес плана се определя от самия млад фермер още в началото при кандидатстването.

Схема 2. Стъпки за кандидатстване по мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства” и мярка 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти” от ос 1 на ПРСР

Принципът на кандидатстване за тези две инвестиционни мерки е почти същия, както при *Схема 1*.

Важни различия!

Стъпка 4 - В случай, че кандидатства млад фермер по мерки 121, 123, 311, който е изявил желание още към момента на кандидатстване по мярка 112 и при положение, че е заложено в бизнес плана изготвен от НССЗ, то в такъв случай може да бъде направен безплатен бизнес план от същата по описаните по-горе мерки. Във всички останали случаи **Националната служба за съвети в земеделието не изготвя безплатно бизнес плановете по тези мерки.** При строително монтажни работи бизнес планът по мярка 123 трябва да бъде за срок от 10 години.

Стъпка 5 - кандидатстващите по мярка 123 е необходимо да представят Декларация за държавни помощи. Да се обърне внимание, че кандидатите по същата мярка трябва да са физически или юридически лица, регистрирани по Търговския закон или Закона за кооперациите, които са микро, малки, средни или междинни предприятия

Стъпка 10 - - има извършване на запланиваните в бизнес плана инвестиции свързано с *авансово, междинно и окончателно плащане.*

Авансовото и междинното плащане *не са задължителни* и зависят от желанието на кандидата. *Авансовото плащане* е в размер до 20 на сто от стойността на одобрената финансова помощ, като се изисква 110% банкова гаранция за сумата на аванса. При *междинното плащане* няма банкова гаранция, но то е допустимо еднократно за одобрена обособена част от инвестицията.

Стъпки за кандидатстване по мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания”

По мярка 111 може да се формулират **два вида кандидатстване:**

От **обучаващите организации**, които са **бенефициенти и получават финансова подкрепа да провеждат обучение в областта на земеделието и горите** (Схема 3).

Бенефициенти по мярката могат да бъдат обучаващи организации, посочени в чл.14 на Наредба №23 от 14.07.2008 г.(обн. ДВ, бр.69 от 05.08.2008 г.), които са:

- институции по закона за професионалното образование и обучение – професионални гимназии (ПГ), центрове за професионално обучение (ЦПО), професионални колежи;
- висши училища по закона за висшето образование (ВУ);
- юридически лица по закона за юридическите лица с нестопанска цел (НПО);
- научни институти (НИ).

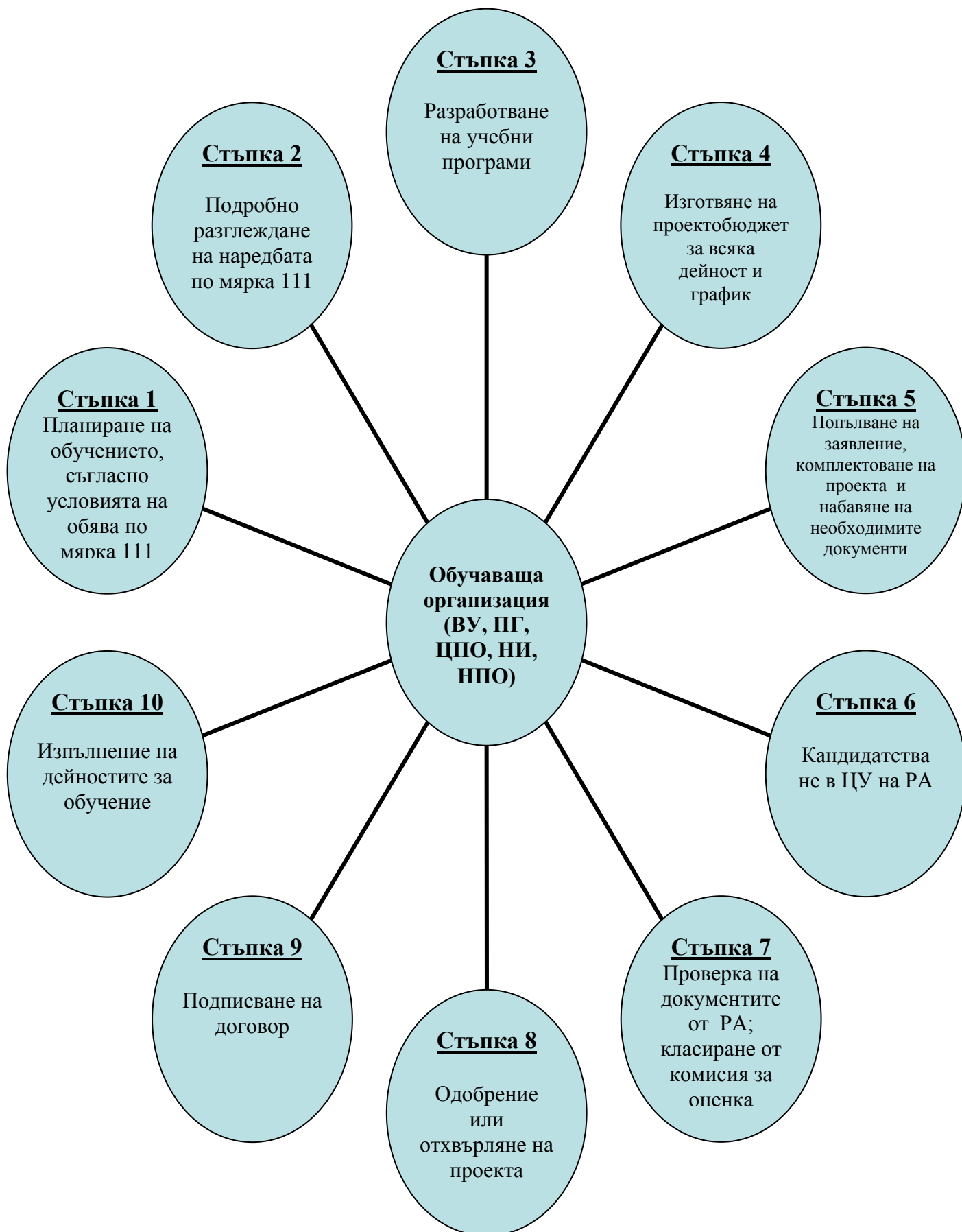
Бенефициентите трябва да провеждат обучение или информационни дейности в области, съгласно приложение 2 и съответно приложение 3 на Наредба 23 от 14.07.2008 г., или да отговарят на условието на чл.14, ал.2 на същата наредба.

От **земеделските производители и собствениците на гори**, които се обучават **безплатно в избран от тях курс или информационна дейност** (Схема 4)

В курсовете и информационните дейности могат да се записват лица, които отговарят на едно от следните условия, посочени в чл.21 на Наредба №23 от 14.07.2008 г.(обн. ДВ, бр.69 от 05.08.2008 г.):

- земеделски производител, регистриран по реда на Наредба № 3 от 1999 г.;
- управител или нает с трудов договор в юридическо лице, което е регистрирано като земеделски производител по реда на Наредба № 3 от 1999 г.;
- физическо лице, което е собственик/съсобственик на гори и/или земи от горския фонд;
- управител или нает с трудов договор в юридическо лице, което е собственик/съсобственик или ползвател на гори и/или земи от горския фонд.

Схема 3. Стъпки за кандидатстване от обучаващите организации по мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания” от ос 1 на ПРСР

Стъпка 1 „Планиране на обучението, съгласно условията на обява по мярка 111“: Обучаваща организация, която иска да обучава земеделски производители и собственици на гори в областта на земеделието и горите трябва да следи за актуална обява за приемане на заявления по мярката. В обявата се посочват условията и сроковете за кандидатстване. В рамките на конкретните условия за всяка обява обучаващата организация планира видовете дейности за обучение, регионите, в които ще ги провежда и броя на обучаемите за всяка дейност. Обучаващите организации разработват проекти за обучение и в рамките на сроковете, посочени в обявата, кандидатстват за финансирането им.

Стъпка 2 „Подробно разглеждане на наредбата по мярка 111“: Всяка обучаваща организация, потенциален кандидат по мярка 111 от ПРСР трябва да прочете внимателно наредбата към мярката, за да провери дали отговаря на всички условия, описани подробно в нея, както и всички процедури, изисквани документи и срокове. Наредбите са публикувани на електронната страница на МЗХ - www.mzh.government.bg (Документи по мерки от ос 1 → Наредби, публикувани в Държавен вестник).

Стъпка 3 “Разработване на учебни програми”: Разработването на учебните програми за всяка дейност за обучение в един проект е основна част от подготовката на проекта. Необходимо е да се спазва описаната в наредбата структура на учебната програма. Важно е да се предвидят задължителните подтеми в учебните програми на курсовете, както и задължителния модул по управление на земеделско стопанство при дългосрочните курсове в областта на растениевъдството и животновъдството. Допустими са предварителни разходи за разработване на учебните програми, които може да се извършват преди подаване на заявлението за подпомагане по мярка 111.

Стъпка 4 „Изготвяне на проектобюджет за всяка дейност и график“: При изготвянето на проектобюджета за всяка дейност за обучение е необходимо да се включват само допустими за финансова помощ разходи, които отговарят на реални цени на стоки и услуги в страната. Като се раздели стойността на планираните общо разходи на броя на планираните обучаеми се получава стойността на разходите за обучението на едно лице. Получените стойности не трябва да надвишават посочената в наредбата максимално допустима помощ за обучение на едно лице, съответно за дългосрочен курс, краткосрочен курс или информационна дейност.

Стъпка 5 „Попълване на заявление, комплектоване на проекта и набавяне на необходимите документи“: Паралелно с подготовката на проекта за обучение е необходимо кандидатстващата организация да си попълни заявлението за подпомагане (по образец), като едновременно с това трябва да набави набор от документи, подробно описани в наредбата по мярката. Важно е да се има предвид, че по мярка 111 в заявлението може да се посочат повече от едно междинни плащания, при спазване на условията на наредбата за минималния размер на едно междинно плащане.

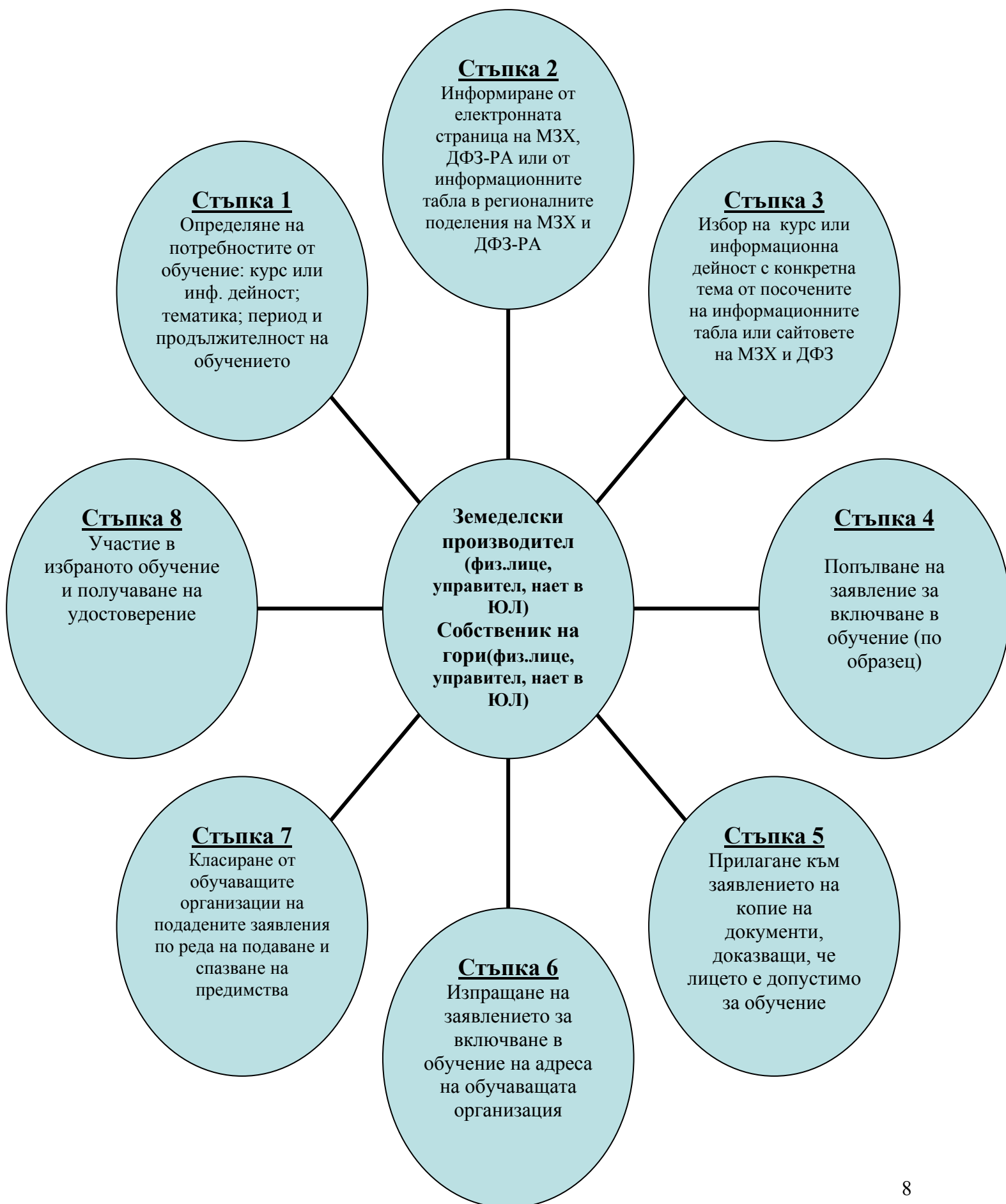
Стъпка 6 “Кандидатстване в ЦУ на РА”: За разлика от другите мерки от ос 1 от ПРСР, по мярка 111 се подават заявления за подпомагане в Централно управление на Разплащателната агенция и само в сроковете, които са посочени в актуална обява за приемане на заявления по мярката.

Стъпка 7 и 8 “Проверка на документите от РА; Класиране от комисия за оценка; Одобрение или отхвърляне на проекта”: По мярка 111 срокът от три месеца - в който се извършва административна проверка, класиране от комисия за оценка, взимане на решение за одобрение или отхвърляне – започва да тече от датата на крайния срок за приемане на заявления по съответната актуална обява, по която се кандидатства.

Стъпка 9 “Подписване на договор”: В срок до 15 работни дни от получаване на писмено уведомление за одобрение на проекта обучаващата организация подписва договор за отпускане на финансовата помощ. В случаите на отказ за финансиране РА писмено уведомява кандидата, като в уведомлението изрично се посочват мотивите за отказ.

Стъпка 10 “Изпълнение на дейностите за обучение”: Одобреният проект се изпълнява в рамките на обявения времеви график, но за не повече от 18 месеца. Срокът на изпълнение започва да тече от деня на подписването на договора за отпускане на финансова помощ.

Схема 4. Стъпки за кандидатстване от земеделските производители и собствениците на гори по мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания” от ос 1 на ПРСР

Стъпка 1 „Определяне на потребностите от обучение: курс или инф. дейност; тематика; период и продължителност на обучението“: Кой може да се обучава безплатно в курсовете и информационните дейности, които се финансират по мярка 111 е посочено в чл.21 на Наредба №23 от 14.07.2008 г.(обн. ДВ, бр.69 от 05.08.2008 г.). Земеделският производител или собственика на гори определят своята потребност от обучение на базата на дейността, която развиват, необходимостта от нови знания и умения, установените от самите тях пропуски или недостатъчна информация по въпроси, свързани със стопанството. Юридическите лица, които са регистрирани като земеделски производители или са ползватели на гори, определят потребността от обучение на управителите или на наетите с трудови договори служители. **Важно:** Лицата, които са *с одобрени заявления за подпомагане по мярка 112 „Създаване на стопанства на млади фермери“*, в бизнес плановете, на които е посочено обучение в курс, са задължени да преминават курса в период до 3 години след одобрението.

Стъпка 2 „Информирание от електронната страница на МЗХ, ДФЗ-РА или от информационните табла в регионалните подразделения на МЗХ и ДФЗ-РА“: На електронните страници на Министерството на земеделието и храните и на ДФЗ-РА, както и на общодостъпно място в областните разплащателни агенции, областните дирекции и общинските служби на МЗХ се публикува, респективно поставя следната информация: 1. обучаваща организация, адрес и телефони за връзка; 2. теми и брой часове на курсовете/информационните дейности; 3. място на провеждане на курсовете/информационните дейности; 4. срок за набиране на обучаеми за всеки курс/информационна дейност; 5. адрес за подаване или изпращане по пощата на заявление за включване в обучение. Информацията ще бъде достъпна на електронната страница на МЗХ: www.mzh.government.bg (Документи по мерки от ос 1→„Обяви, покани и документи“).

Стъпка 3 “Избор на курс или информационна дейност с конкретна тема от посочените на информационните табла или сайтовете на МЗХ и ДФЗ-РА”: Лицата, които желаят да се обучават избират по темите на обявените курсове и информационни дейности и своите потребности къде да се запишат. Важно е да съобразят при избора на вида дейност дали ще могат да отделят необходимото време за посещение на обучението. Едно лице може да избере повече от един курс или информационна дейност, като остава условието да може да се организира и да се включи във всяко едно от избраните обучения.

Стъпка 4 „Попълване на заявление за включване в обучение (по образец)“: Министерството на земеделието и храните, включително чрез областните дирекции и общинските служби и областните разплащателни агенции, предоставя за попълване на лицата, които желаят да се обучават и отговарят на условията на чл.21 на Наредба №23 от 14.07.2008 г.(обн. ДВ, бр.69 от 05.08.2008 г.), *заявления за включване в обучение по образец, съгласно приложение № 10* на същата наредба. Заявлението за включване в обучение ще може да се изтегли и от електронната страница на МЗХ: www.mzh.government.bg (Документи по мерки от ос 1→„Обяви, покани и документи“)

Стъпка 5 „Прилагане към заявлението на копие на документи, доказващи, че лицето е допустимо за обучение“: Към попълненото заявление за включване в обучение се прилага и копие на документите, доказващи обстоятелствата по чл. 21 на Наредба №23 от 14.07.2008 г.(обн. ДВ, бр.69 от 05.08.2008 г.), съгласно приложение № 11, на същата наредба, заверени с "Вярно с оригинала" от лицата по чл. 21.

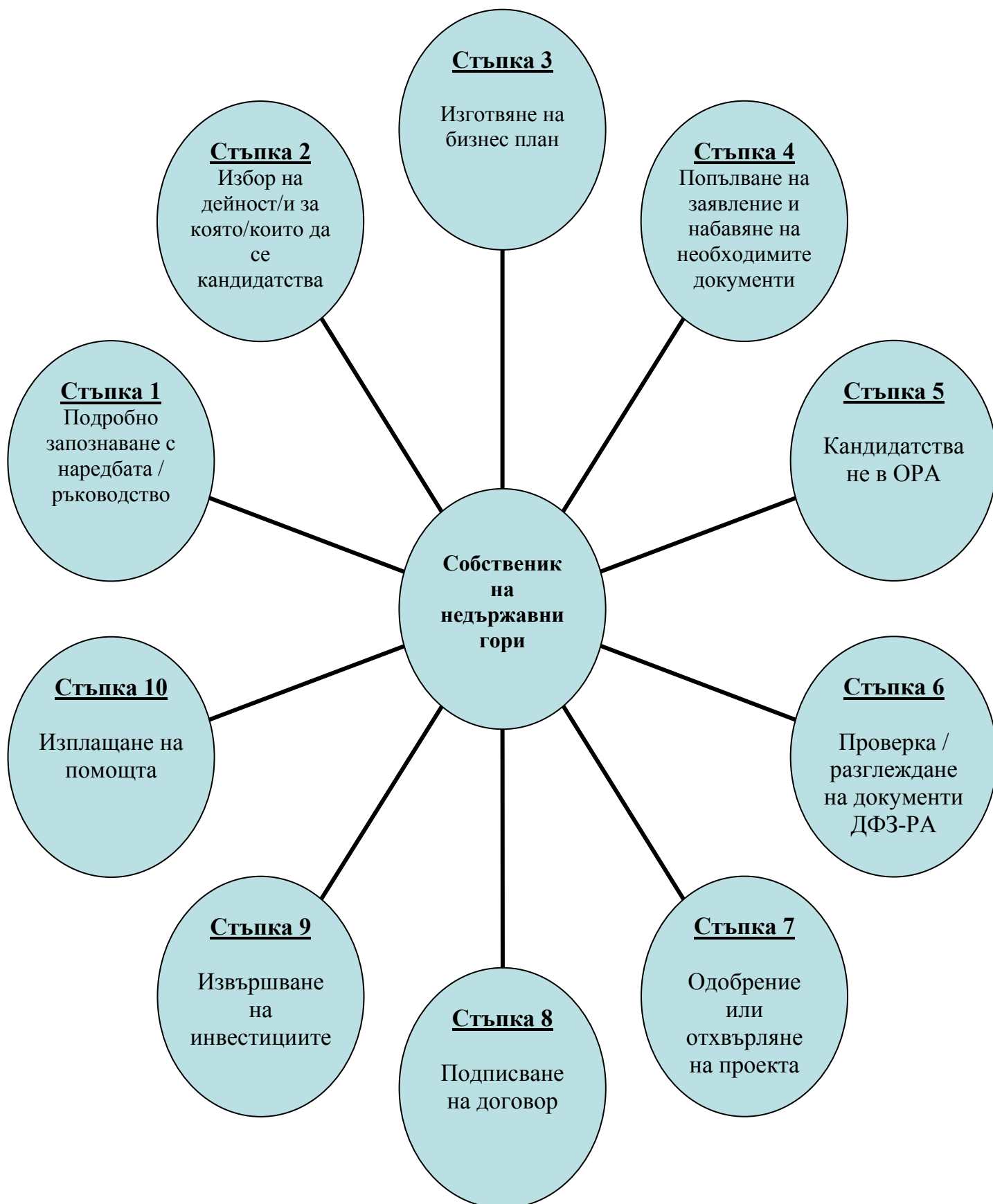
Стъпка 6 “Изпращане на заявлението за включване в обучение на адреса на обучаващата организация”: Лицата, желаещи да бъдат включени в обучение и отговарящи на изискването по чл. 21 , подават или изпращат по пощата на обявения адрес и в срок попълнено заявление за включване в обучение.

Стъпка 7 “Класиране от обучаващите организации на подадените заявления по реда на подаване и спазване на предимства”: Лицата по чл. 21 се класират от обучаващите институции по реда на подаване на заявленията за включване в обучение, като се спазват предимства в следния ред: 1. лица с одобрени проекти по мярка "Създаване на стопанства на млади фермери" по ПРСР; 2. лица с одобрени проекти по мярка "Подпомагане на

полупазарни стопанства в процес на реструктуриране" по ПРСР. Одобрените ползватели на помощ по мярка "Агроекологични плащания" по ПРСР се записват с предимство в специфичните информационни дейности по чл. 7, ал. 3 .

Стъпка 9 "Участие в избраното обучение и получаване на удостоверение": След като бъдат включени в курсовете или информационните дейности лицата, подали заявление за обучение ще бъдат информирани от обучаващите организации за началния ден на започване на всяко обучение. Присъствието по време на цялото обучение е задължително. Всяка обучаваща организация ще води дневник на присъстващите. Курсистите подлежат на проверка на място по време на провеждане на обучението от служители на ДФЗ-Р и на МЗХ. След успешното приключване на обучението участниците ще получат удостоверение за обучение чрез курс (по образец) или удостоверение за участие в информационна дейност (по образец). **Важно:** Лицата, които са *с одобрени заявления за подпомагане по мярка 112 „Създаване на стопанства на млади фермери“*, в бизнес плановете, на които е посочено обучение в курс ще отчитат изпълнението на тази цел с удостоверението за обучение чрез курс.

Схематично стъпките за кандидатстване по м.122 са представени в схемата по-долу:
Схема 5. Стъпки за кандидатстване по мярка 122 „Подобряване икономическата стойност на горите” от ос 1 на ПРСР

Стъпка 1 „Подобно запознаване с наредбата по мярката“: Всеки потенциален кандидат по ПРСР трябва да прочете внимателно наредбата към мярката по която е решил да кандидатства, за да провери дали отговаря на всички условия описани подробно в нея. Наредбите са публикувани на електронната страница на МЗХ - www.mzh.government.bg (Документи по мерки от Ос 1 → Наредби, публикувани в Държавен вестник).

Стъпка 2 „Избор на дейност/и за която/които да се кандидатства“: За да направи правилно своя избор още в самото начало, собственикът на гора трябва добре да разгледа всички дейности, включени в мярката и внимателно да прецени коя е най-подходяща за гори му, според тяхното състояние. В повечето случаи, той не може сам да направи тази преценка. За съдействие може да се обърне към съответното Държавно горско стопанство/Държавно ловно стопанство по нахождение на имота или Областната служба за съвети в земеделието (ОССЗ). Може също така да наеме физическо лице, регистрирано да упражнява частна лесовъдска практика или търговец, регистриран да извършва дейности в горския фонд. Всички нормативни документи, самата ПРСР, могат да бъдат намерени на електронната страница на Министерството на земеделието и храните (МЗХ) www.mzh.government.bg - рубрика “Програма за развитие на селските райони”, подрубрика - „Документи по мерки от Ос 1”.

Стъпка 3 „Изготвяне на Бизнес план“: Тази стъпка е задължителна само за кандидатстващите за подпомагане по дейност „Закупуване на специализирана горска техника и оборудване”. След като е решил да кандидатства за тази дейност, потенциалния кандидат трябва да изготви бизнес план (по образец). В бизнес плана се посочва размерът на горските площи, за които техниката ще бъде използвана.

Стъпка 4 „Попълване заявление за подпомагане и набавяне на необходимите документи“: Паралелно с изготвянето на бизнес плана е необходимо кандидатстващия да попълни заявление за подпомагане (по образец), като едновременно с това набави и съответния набор от документи подробно описани в него.

Стъпка 5 „Кандидатстване в Областната разплащателна агенция (ОРА)“: Следващият етап от кандидатстването е подаването на всички документи със заявлението и бизнес плана в ОРА.

Стъпка 6 и 7 „Проверка/Одобряване/Отхвърляне на Заявлението“: В срок до три месеца след подаване на документите Разплащателната агенция (РА) извършва проверка на място, след което с писмено становище изпълнителния директор на РА се произнася с решение за одобрение или отхвърляне на проекта.

Стъпка 8 „Подписване на договор“: В 15 дневен срок след одобрението на проекта кандидатът подписва договор с РА по мярка 122 „Подобряване икономическата стойност на горите”.

Стъпка 9 „Извършване на инвестицията“: Одобреният проект се изпълнява в срок до 18 месеца, считано от датата на подписването на договора за отпускане на финансова помощ с РА.

Стъпка 10 „Изплащане на помощта“: При кандидатстване за плащане ползвателят на помощта подава заявка за плащане (по образец) в съответната РРА и прилага съответния набор от документи подробно описани в него. Заявката за окончателно плащане се подава след извършване на инвестицията, но не по-късно от един месец от изтичане на срока за извършване на инвестицията, посочен в договора за отпускане на финансова помощ. В срок до четири месеца от получаване на заявката за плащане РА извършва административни проверки, мотивирано отказва или одобрява и изплаща помощта;

Стъпки за кандидатстване по мерките от Ос 2 от Програмата за развитие на селските райони 2007-2013г.

Мерките, включени в Ос 2, са ориентирани в две групи, които целят:

- Подкрепа на устойчивото управление на земеделските земи

- Мярка 211 - Плащания за природни ограничения на земеделски стопани в планинските райони;
- Мярка 212 - Плащания на земеделски стопани в райони с ограничения, различни от планинските райони;
- Мярка 214 - Агроекологични плащания.

- Насърчаване на устойчивото управление на горите

- Мярка 223 - Първоначално залесяване на неземеделски земи;
- Мярка 223 - Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности.

Стъпките за кандидатстване по мерките (211, 212 и 214), целящи устойчиво управление на земеделските земи са:

Стъпка 1. Препоръчително е всеки, решил да кандидатства по ПРСР, да прочете внимателно наредбата към мярката, която го интересува, за да се запознае с възможностите и условията за подпомагане. Наредбите са публикувани на електронната страница на Министерството на земеделието и храните www.mzh.government.bg (Програма за развитие на селските райони → Документи по мерки от ос 2 → Наредби, публикувани в Държавен вестник).

- Наредба № 11 от 3.04.2008 г. за условията и реда за прилагане на мярка 211 "Плащания на земеделски стопани за природни ограничения в планинските райони" и мярка 212 "Плащания на земеделски стопани в райони с ограничения, различни от планинските райони" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007-2013 г. (обн., ДВ, бр. 40 от 18.04.2008 г.);
- Наредба № 12 от 3.04.2008 г. за условията и реда за прилагане на мярка 214 "Агроекологични плащания" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 - 2013 г. (обн., ДВ, бр. 41 от 22.04.2008 г., изм. и доп., бр. 70 от 8.08.2008 г.).

Стъпка 2. Проверка за допустимост за кандидатстване, съгласно приетият географски обхват на прилагане на мерките:

- За мерки 211 и 212 - подпомагат се земеделски стопани, които извършват земеделска дейност в необлагодетелствани райони съгласно Наредба за определяне на критериите за необлагодетелстваните райони и териториалния им обхват, приета с Постановление на Министерския съвет № 30 от 15.02.2008 г. (обн., ДВ, бр. 20 от 26.02.2008 г.);
- В мярка 214 „Агроекологични плащания” за под –мярка „Земеделски земи с висока природна стойност” (ВПС) се подпомагат само земи, утвърдени със Заповед № РД 09-328/02.06.2008г. на министъра на земеделието и храните, която е поместена на интернет страниците на Министерството на земеделието и храните и Държавен фонд "Земеделие" - Разплащателна агенция.

Стъпка 3. Кандидатстването за подпомагане се извършва по Наредба № 107 от 23.08.2006 г. за условията и реда за подаване на заявления по схеми и мерки за подпомагане на площ (обн., ДВ, бр. 84 от 17.10.2006 г., изм. и доп., бр. 12 от 6.02.2007 г., изм., бр. 20 от 6.03.2007 г., доп., бр. 58 от 17.07.2007 г., изм. и доп., бр. 39 от 15.04.2008 г.), съгласно която:

- Нерегистрираните кандидати в Интегрираната система за администриране и контрол могат, при поискване, да получат формуляр на заявление и графичен материал за местонахождението на ползваните от тях земеделски парцели от общинските служби по земеделие и гори или от областните разплащателни агенции;
- Ежегодно общинските служби по земеделие предоставят на всички земеделски стопани, регистрирани в Интегрираната система за администриране и контрол, формуляр на заявление за кандидатстване, попълнен с наличните данни за тях и

графичен материал за местонахождението на ползваните от тях през предходната година земеделски парцели

- Земеделските стопани подават общо заявление за подпомагане по схемите и мерките, като отбелязват за кои плащания;
- Срокът за подаване на „Общо заявление за подпомагане” е **от 1 март до 15 май** на годината, за която се кандидатства за подпомагане.
- При кандидатстване за направления "Поддържане на местообитанията на защитени видове в обработваеми земи, разположени в орнитологични важни места" и/или "Въвеждане на сеитбообращение за опазване на почвата и водите" от мярка "Агроекологични плащания", от мярка 214 „Агроекологични плащания”, заявленията се подават в периода **от 1 март до 30 март** на годината, в която се кандидатства за подпомагане;
- Заявлението се подава веднъж годишно;

Стъпка 4. Общинските служби по земеделие оказват помощ на кандидатите за подпомагане при попълване на заявленията и за идентифициране на ползваните от тях площи.

Регионалните служби за съвети в земеделието оказват помощ на кандидатите за подпомагане по мярка "Агроекологични плащания", като попълват заявленията им.

Стъпка 5. Заявлението за подпомагане, заедно с документите по чл. 3, ал. 2 от Наредба № 107, се подава в областните разплащателни агенции на Разплащателната агенция по:

- Постоянния адрес на кандидата - физическо лице;
- Адреса на управление на кандидата - юридическо лице, или едноличен търговец.

Областните разплащателни агенции издават уникален идентификационен номер на всяко подадено заявление.

Заявлението може да бъде подадено и чрез служител от общинска служба по земеделие.

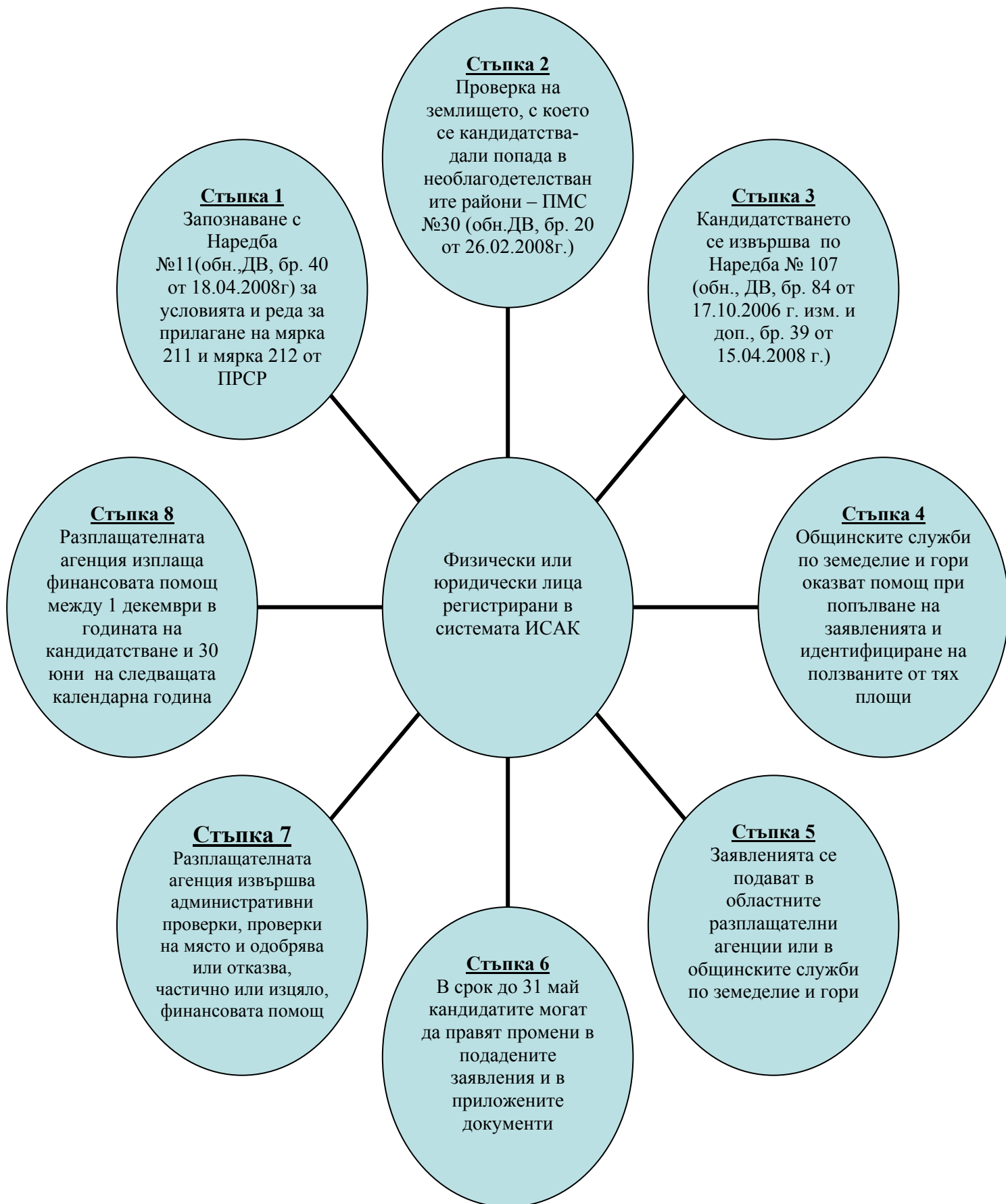
Стъпка 6. В срок до 31 май кандидатите за подпомагане могат да правят промени в подадените заявления и в приложените документи, включително да добавят допълнителни земеделски парцели по заявените схеми и/или мерки с изключение на първото заявление за подпомагане, което включва направления "Поддържане на местообитанията на защитени видове в обработваеми земи, разположени в орнитологични важни места" и/или "Въвеждане на сеитбообращение за опазване на почвата и водите" по мярка "Агроекологични плащания".

Стъпка 7. След подаване на заявлението, Държавен фонд "Земеделие"-Разплащателна агенция извършва административни проверки, проверки на място и одобрява или отказва частично или изцяло изплащането на финансовата помощ след извършен анализ за установяване на фактическото съответствие на данните от заявлението.

Стъпка 8. Държавен фонд "Земеделие"-Разплащателна агенция, изплаща финансовата помощ в периода между 1 декември на годината на кандидатстване и 30 юни на следващата календарна година.

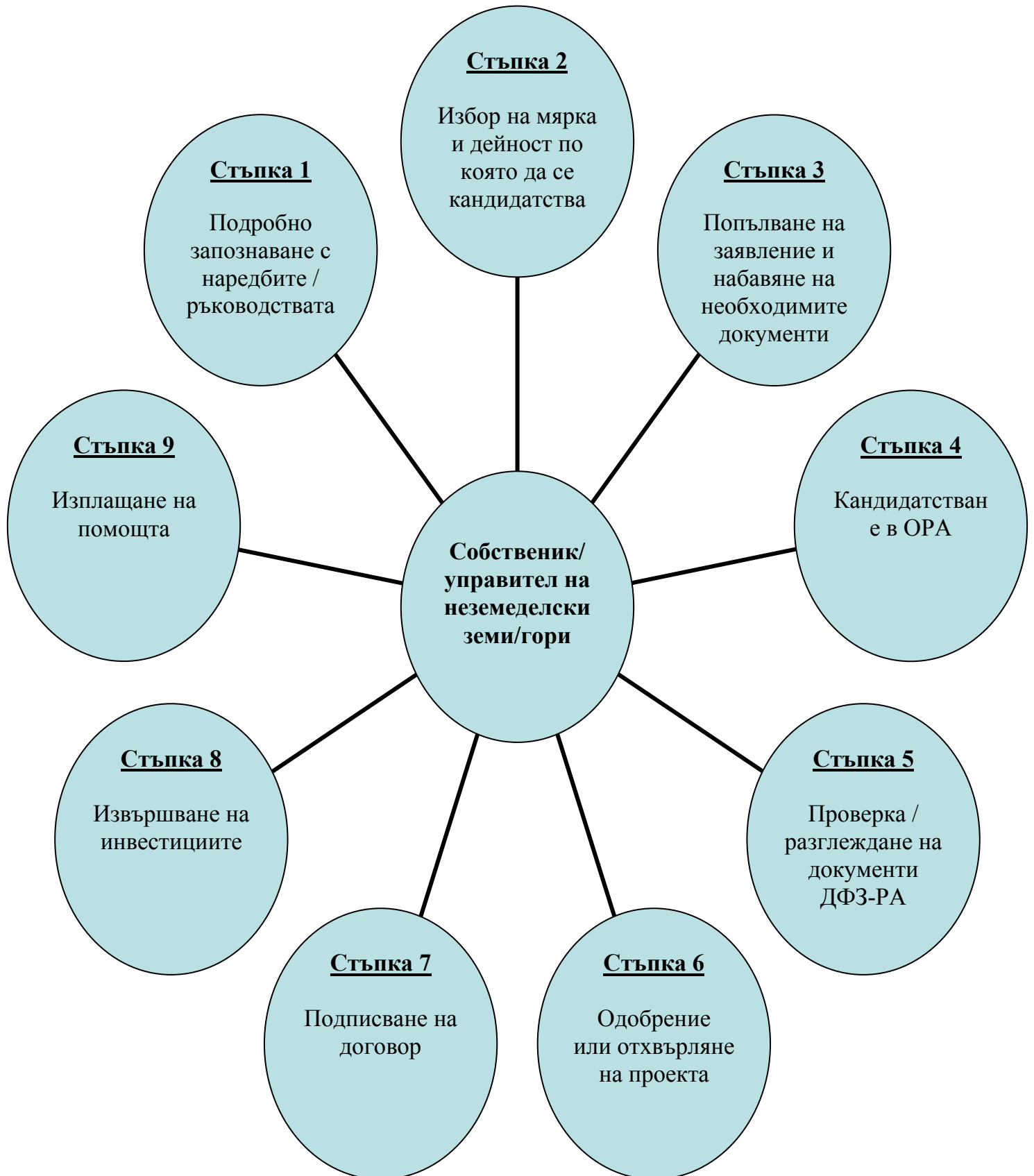
Схематично стъпките за кандидатстване по мерки 211 и 212 са представени в схемата по-долу:

Схема 6. Стъпки за кандидатстване по мярка 211 „Плащания за природни ограничения на земеделски стопани в планинските райони” и мярка 212 „Плащания на земеделски стопани в райони с ограничения, различни от планинските райони”

Схематично стъпките за кандидатстване по мерки 223 и 226 са представени в схемата по-долу:

Схема 7. Стъпки за кандидатстване по мерки 223 „Първоначално залесяване на неземеделски земи” и 226 „Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности” от ос 2 на ПРСР

Стъпка 1 „Подробно запознаване с наредбите“: Всеки потенциален кандидат по ПРСР трябва да прочете внимателно наредбата към мярката по която е решил да кандидатства, за да провери дали отговаря на всички условия описани подробно в нея. Наредбите са публикувани на електронната страница на МЗХ - www.mzh.government.bg (*Документи по мерки от ос 2 → Наредби, публикувани в Държавен вестник*).

Стъпка 2 „Избор на мярка и дейност/и по която/които да се кандидатства“: За да направи правилно своя избор още в самото начало, собственикът/управителят на неземеделски земи/гори трябва добре да разгледа всички дейности, включени в мерките и внимателно да прецени коя е най-подходяща за него. В повечето случаи, че той не може сам да направи тази преценка. За съдействие той може да се обърне към съответното Държавно горско стопанство/Държавно ловно стопанство по нахождение на имота или Областната служба за съвети в земеделието (ОССЗ). Може също така да наеме физическо лице, регистрирано да упражнява частна лесовъдска практика или търговец, регистриран да извършва дейности в горския фонд. Всички нормативни документи, самата ПРСР, могат да бъдат намерени на електронната страница на Министерството на земеделието и храните (МЗХ) www.mzh.government.bg - рубрика “Програма за развитие на селските райони”, подрубрика - „Документи по мерки от Ос 2”.

Стъпка 3 „Попълване заявление за подпомагане и набавяне на необходимите документи“: Паралелно с изготвянето на бизнес плана е необходимо кандидатстващия да попълни заявление за подпомагане (*по образец*), като едновременно с това набави и съответния набор от документи подробно описани в него.

Стъпка 4 „Кандидатстване в Областната разплащателна агенция (ОРА)“: Следващият етап от кандидатстването е подаването на всички документи със заявлението и бизнес плана в ОРА.

Стъпка 5 и 6 „Проверка/Одобряване/Отхвърляне на Заявлението“: В срок до три месеца след подаване на документите Разплащателната агенция (РА) извършва проверка на място, след което с писмено становище изпълнителния директор на РА се произнася с решение за одобрение или отхвърляне на проекта.

Стъпка 7 „Подписване на договор“: В 15 дневен срок след одобрението на проекта кандидатът подписва *договор* с РА по мярка 223 „Първоначално залесяване на неземеделски земи” и/или мярка 226 „Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности”.

Стъпка 8 „Извършване на инвестицията“: Одобреният проект се изпълнява в срок до 18 месеца по мярка 223 и 24 месеца по мярка 226, считано от датата на подписването на договора за отпускане на финансова помощ с РА.

Стъпка 9 „Изплащане на помощта“: При кандидатстване за плащане ползвателят на помощта подава заявка за плащане (*по образец*) в съответната РРА и прилага съответния набор от документи подробно описани в него. Заявката за окончателно плащане се подава след извършване на инвестицията, но не по-късно от един месец от изтичане на срока за извършване на инвестицията, посочен в договора за отпускане на финансова помощ. В срок до четири месеца от получаване на заявката за плащане РА извършва административни проверки, мотивирано отказва или одобрява и изплаща помощта;

Стъпки за кандидатстване по мерките от Ос 3 от Програмата за развитие на селските райони 2007-2013г.

Мерките включени в Ос 3 са групирани в две групи, целящи:

- Насърчаване на разнообразяването на възможностите за заетост в селските райони

- мярка 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности”,
- мярка 312 „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия”,
- мярка 313 „Насърчаване на туристическите дейности”

- Подобряване на качеството на живот в селските райони

- мярка 321 „Основни услуги за населението и икономиката в селските райони”,
- мярка 322 „Обновяване и развитие на населените места”.

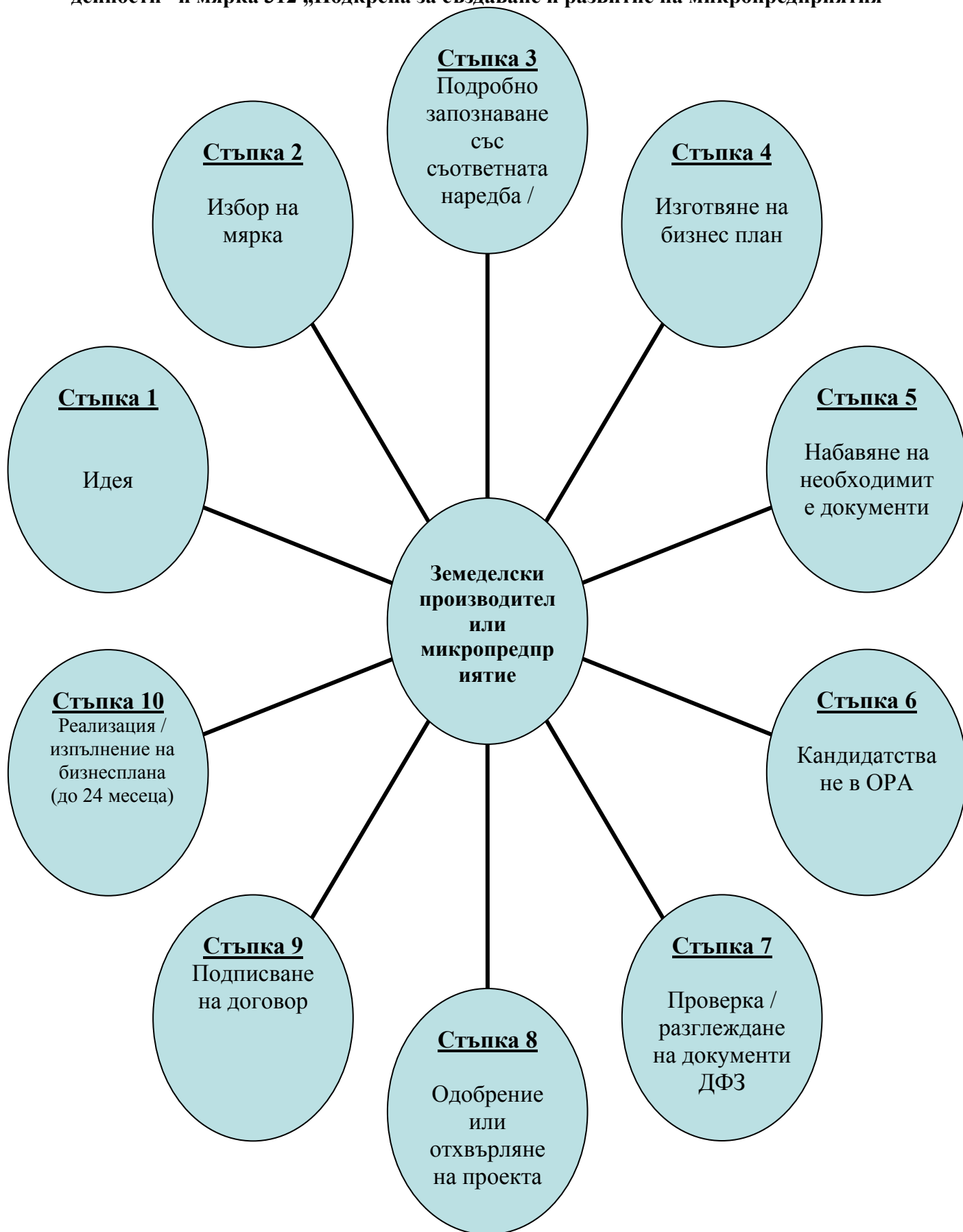
Мерките от Ос 3 насочени към изпълнението на първата цел ще се прилагат на територията на целите селски райони, като само мярка 313 ще се прилага в 103 селски общини. Мерките ориентирани към подобряване на качеството на живот ще изпълняват в 178 от селските общини, т. н. „общини извън агломерационните ареали”.

Предвид направеният при подготовката на Програмата анализ който показва силната зависимост на доходите на населението от земеделска дейност и слабо развитите малки предприятия, бе избрано мерките по първата цел да са насочени към земеделските производители и малките предприятия в селските райони. Необходимо е всеки бенефициент ориентиран в сферата на земеделието (ЕТ или ЮЛ) и решил да кандидатства по мярка 311 от Програмата за развитие на селските райони да бъде регистриран като земеделски производител по *Наредба № 3 от 29.01 1999г. за създаване и подържане на регистър на земеделските производители*. Бенефициенти по мярката за подкрепа на микропредприятия са физически лица, еднолични търговци (ЕТ) и юридически лица (ЮЛ), които са заети в неземеделски сектори.

По мерките свързани с подобряване качеството на живот, съвсем резонно основен бенефициент са общините и читалищата. Допустими кандидати са и юридически лица с нестопанска цел от селските райони, местните поделения на вероизповедания, както и самото население (чрез граждански сдружения).

Схематично стъпките за кандидатстване може да ги проследите в представените по долу схеми.

Схема 8. Стъпки за кандидатстване по мерки 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности” и мярка 312 „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия”

Стъпка 1.: Необходимо е всеки земеделски производител / микропредприятие преди да реши да кандидатства по Програмата за развитие на селските райони, да има ясна идея / представа какво точно планува да разработва в бъдеще, каква инвестиция желае да извърши и начините по които да развива стопанството / предприятието си.

Стъпка 2. Добре е да разгледа внимателно всички мерки, включени в Програмата за развитие на селските райони за да направи своя избор, коя мярка отговаря най-добре за условията на неговото стопанство. Програмата може да намери на електронната страница на Министерството на земеделието и храните www.mzh.government.bg.

Стъпка 3. Задължително е всеки решил да кандидатства по ПРСР, да прочете внимателно наредбата към мярката, по която е решил да кандидатства. Наредбите са публикувани на електронната страница на Министерството на земеделието и храните www.mzh.government.bg по оси (Документи по ос 3 → Проекти на наредби / Наредби, публикувани в Държавен вестник). След прочитане на наредбата трябва потенциалния кандидат да провери внимателно дали отговаря на всички условия по наредбата.

Стъпка 4. След като всеки е направил своя избор е необходимо да изготви бизнес план, включващ настоящето състояние на стопанството / предприятието, цели и бъдещо развитие на стопанството / предприятието. При изготвянето е необходимо стриктно да се спазват изискванията за бизнес плана заложи в наредбите по мерките. По двете мерки се изисква представянето на работен / технически проект (в случаите на строителство).

Стъпка 5. Паралелно с изготвянето на бизнес плана е необходимо кандидатстващия да си набави пълния набор от документи, които се изискват от Държавен фонд «Земеделие»-Разплащателната агенция при кандидатстването. Тази стъпка в повечето случаи се подценява от бенефициентите, а набавянето на повечето документи отнема време.

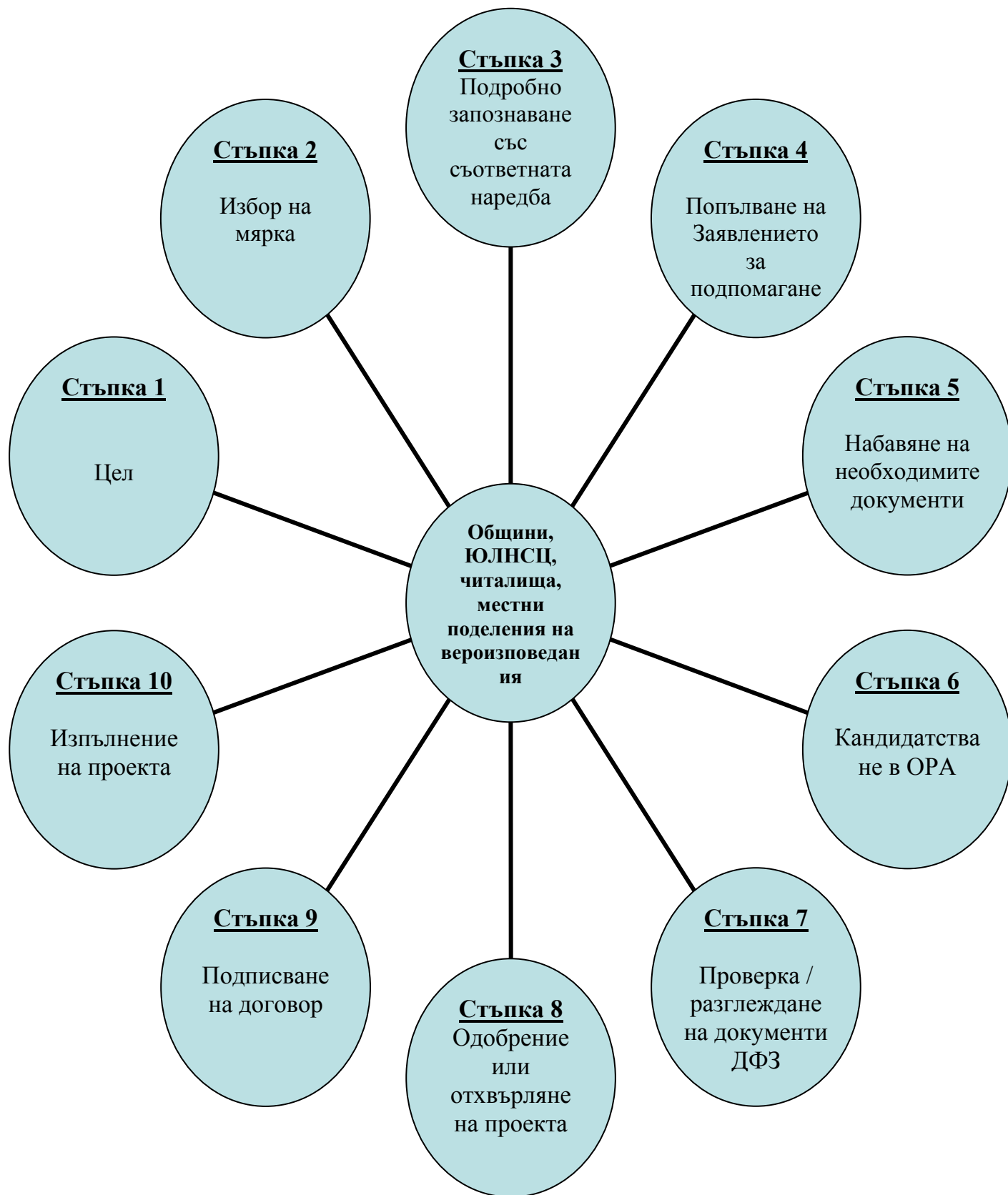
Стъпка 6. Следващият етап от кандидатстването е подаването на всички документи със заявлението и бизнес плана в Областната Разплащателна агенция.

Стъпка 7 и 8. В срок до три месеца след подаване на документите Разплащателната агенция, на база на становище от Експертна комисия за осигуряване на прозрачност (ЕКОП) изпълнителния директор на РА се произнася със заповед за одобрение или отхвърляне на проекта.

Стъпка 9. В срок от 15 работни дни след одобрението на проекта кандидата подписва договор с РА.

Стъпка 10. Изпълнение на бизнес плана. По тези мерки са допустими до три плащания (авансово, междинно, окончателно), като в наредбите са разписани лимитите на плащанията и сроковете в които следва да се подадат заявките за плащания.

Схема 9. Стъпки за кандидатстване по мерки 313 „Насърчаване на туристически дейности”, мярка 321 „Основни услуги за населението и икономиката” и 322 „Обновяване и развитие на населените места”

Стъпка 1. Проектите по мерки 321 и 322 следва да доведат до преодоляване на различията между „селските общини” и агломерационните ареали. На тази база са разработени и конкретните дейности, които са допустими за финансиране. Проектната идея следва директно да кореспондира с преодоляването на тези различия.

Стъпка 2. Добре е да разгледат внимателно текстовете на мерките за да направи избор, коя мярка от ПРСР отговаря най-добре за условията на неговото стопанство. Програмата може да намери на електронната страница на Министерството на земеделието и храните www.mzh.government.bg.

Стъпка 3. Задължително е всеки кандидат да прочете внимателно наредбата към мярката заедно с всички приложения към нея. Наредбите са публикувани на електронната страница на Министерството на земеделието и храните www.mzh.government.bg по оси (Документи по ос 3 → Проекти на наредби / Наредби, публикувани в Държавен вестник). След прочитане на наредбата трябва потенциалния кандидат да провери внимателно дали отговаря на всички условия по наредбата. Необходимо условие за кандидатстване е проектната идея да отговаря на Плана за развитие на съответната община.

Стъпка 4. След като всеки е направил своя избор е необходимо да възложи разработката на проект в идейна/работна фаза, заедно с количествено стойности сметки към него.

Стъпка 5. Следващата стъпка е да се запознае подробно със Заявлението за подпомагане и след това да започне да набавя всички общи и специфични документи дадени като приложение към заявлението. Едва след набавянето на всички следва да се пристъпи към попълване на заявлението. Паралелно с изготвянето на бизнес плана е необходимо кандидатстващия да си набави пълния набор от документи, които се изискват от Държавен фонд «Земеделие»-Разплащателната агенция при кандидатстването. Тази стъпка в повечето случаи се подценява от бенефициентите, а набавянето на повечето документи отнема време.

Стъпка 6. Следващият етап от кандидатстването е подаването на всички документи със заявлението и бизнес плана в Областната Разплащателна агенция.

Стъпка 7 и 8. В срок до три месеца след подаване на документите Разплащателната агенция, на база на становище от Експертна комисия за осигуряване на прозрачност (ЕКОП) изпълнителния директор на РА се произнася със заповед за одобрение или отхвърляне на проекта.

Стъпка 9. В срок от 15 работни дни след одобрението на проекта кандидата подписва договор с РА. След подписване на договора за отпускане на финансова помощ се пристъпва към провеждане на процедури за избор на изпълнител за реализация на проекта. По тези мерки са допустими до три плащания (авансово, междинно, окончателно), като в наредбите са разписани лимитите на плащанията и сроковете в които следва да се подадат заявките за плащания.

Стъпка 10. Реализация и отчитане на проекта.

Ос 4- ЛИДЕР

Подходът Лидер допринася за постигането на целите на приоритетите по оси от Програмата за развитие на селските райони 2007-2013г., свързани с развитие на конкурентоспособни и основани на иновации земеделие, горско стопанство и хранително вкусова промишленост, опазване на природните ресурси и околната среда в селските райони, подобряване качеството на живот и разнообразяване на възможностите за заетост в селските райони. ЛИДЕР е подход, който се прилага на териториален принцип във всички селски общини на територията на Р България.. ЛИДЕР подпомага създаването и функционирането на местни инициативни групи (МИГ), обхващащи територия с минимум 10 000 и максимум 100 000 жители (вкл. градове в селските райони) и оказва финансова помощ за разработването и изпълнението на стратегии за местно развитие. Управляващ орган (УО) на ПРСР за прилагането на мерките от ос 4 за програмния период 2007 – 2013 е дирекция „Развитие на селските райони” (РСР. За прилагане на ос 4 са планирани минимум 2,5% от бюджета на ПРСР, които общо за периода 2007-2013 са 76,99 млн евро (европейски и национали средства)

УО на ПРСР осъществява дейностите по приемане, разглеждане, оценяване и одобряване/отхвърляне на заявленията за подпомагане, провежда процедура за селекция на Местните инициативни групи (МИГ), контролира изпълнението на стратегиите на МИГ, одобрява разходите за управление и разходите за придобиване на умения и оживяване на териториите на одобрените и на потенциалните МИГ, провежда избор на проектите за сътрудничество. **МИГ** са отговорни за оценката, избора, сключването на договорите и наблюдението на прилаганите проекти от техните стратегии за местно развитие. **Областните Разплащателни агенции** правят проверки за съответствие преди сключването на договорите по проектите, за да се гарантира, че проектите удовлетворяват критериите за съответствие посочени в Регламентите на ЕС, ПРСР и Стратегиите за местно развитие. Всички плащания за реализирани проекти в рамката на стратегиите за местно развитие от Местната инициативна група, разходите за управление, разходите за придобиване на умения, проекти за оживяване на територията и сътрудничество се извършват от **Разплащателната агенция**. Наблюдението и контрола по прилагането на стратегиите за местно развитие се осъществява от УО на ПРСР.

Мярка 431(2) „Придобиване на умения и постигане на обществена активност за територията на потенциални местни инициативни групи”, се прилага в периода 2008-2009г. Покани за набиране на предложения ще се публикуват три пъти в годината до края на 2009, първият срок за подаване на документи изтича на 18.09.2008. Процедурата за избор на МИГ е открита за всички селски общини на страната и подкрепя възникването на местни инициативни групи (МИГ), придобиването на умения за тяхното създаване и функциониране, подпомага процеса за подготовка на стратегии за местно развитие и насърчава включване на местното население в разработване и бъдещото прилагане на тези стратегии. Средствата по програмата могат да бъдат използвани за финансиране на проучвания, изграждане на бази данни; за обучения за придобиване на умения; за техническо и финансово обезпечаване (заплати, възнаграждения на експерти и др.), необходими за подготовка на стратегията за местно развитие, както и за подготовка на документи за кандидатстване на МИГ по покани за избор на местни инициативни групи, провеждани от МЗХ. Максималният срок за прилагане на един проект е 20 месеца. Минималният размер на един проект е 10 000 евро, а максималният размер – 100 000 евро, и кандидатите за помощ получават 100 % от общите допустими разходи. Предложенията за бъдещи МИГ се разглеждат и оценяват от Управляващия орган. Министърът на земеделието и продоволствието издава решение за одобрение / отхвърляне заявленията за кандидатстване. При вземане на решение за одобряване на проект на даден кандидат за изграждане на МИГ, с него се сключва тристранен Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ (между МЗХ /УО/, РА и кандидата), в който са разписани подробно правата и задълженията на всяка една от страните. РА извършва изплащане на финансовата помощ след одобрение на допустимостта на извършените дейности и разходи от кандидата.

Мярка 4.1 “Прилагане на стратегии за местно развитие”, се прилага през целия програмен период (2007-2013г.) и ще стартира през месец декември 2008г. През периода 2007 – 2011г. ще бъдат организирани най-малко три конкурса за кандидатстване за избор на МИГ. Процедурата за избор на МИГ включва следните стъпки:

1. Обявяване на открита процедура за набиране на кандидатури - публикуване на обява за набиране на кандидатстване в поне един национален ежедневник и на електронната страница на МЗХ.

2. Оценка на постъпилите кандидатури - кандидатурите ще бъдат разглеждани и оценявани от комисия за избор, назначена от Министъра на земеделието и храните, която издава компетентно становище по представените кандидатури.

3. Избор на МИГ - Комисията за избор класира кандидатите според общия брой събрани точки и изготвя мотивирано становище до Министъра на земеделието и храните, като препоръчва кои кандидатури да се одобрят или отхвърлят. Министърът на земеделието и храните взема окончателно решение за одобрените/отхвърлените кандидатури.

4. Подписване на договор: Одобрените кандидати се поканват за сключване на тристранен Договор за управление на стратегията за местно развитие между УО, РА и МИГ, в който са описани задълженията и отговорностите на всяка страна.

Мярка 431 (1) „Управление на МИГ, придобиване на умения и постигане на обществена активност в териториите на избрани и одобрени Местни инициативни групи” се прилага през целия програмен период, паралелно с мярка 41. Мярката осигурява финансиране на МИГ за обезпечаване на оперативни разходи за администриране дейността на групата (заплати, социални и здравни осигуровки, разходи за експерти, наем / закупуване на офис техника, срещи на МИГ и др.), които не трябва да превишават 60% от общите допустими разходи определени за всяка отделна МИГ по тази мярка. Финансова помощ се предоставя и за дейности по придобиване на умения и повишаване на обществената активност на населението на съответните територии на МИГ (проучвания на територията, популяризация, информиране на населението, обучение на екипа за прилагане на стратегиите и др.), като тези разходи трябва да бъдат най-малко 40% от общите допустими разходи определени за всяка отделна МИГ по тази мярка.

Мярка 421 „Вътрешно-териториално и транс-национално сътрудничество”, ще стартира в края на 2009г.. Финансова подкрепа се получават за:

1. Вътрешно-териториално сътрудничество – осъществяващо се между две или повече територии от селските райони на страната, обхванати от МИГ по подхода ЛИДЕР. За вътрешно-териториалните проекти с повече от една МИГ, ще бъде подписан тристранен договор между всяка МИГ, Управляващия орган и Разплащателната агенция.

2. Транс-национално сътрудничество - сътрудничество между селски райони, обхванати от МИГ в България и други страни-членки на ЕС, както и между селски райони, обхванати от МИГ (по подхода ЛИДЕР) в България и други подобни структури в трети страни (които на са членки на ЕС). Проектите за сътрудничество по Мярка “Вътрешно-териториално и транс-национално сътрудничество” ще бъдат избирани и одобрявани от Управляващия орган, който ще публикува две покани годишно за набиране на предложения за проекти за сътрудничество, от 2010г. до края на 2013г.

Транс-националните проекти - стъпки:

1. Управляващият орган ще изпраща до Европейската Комисия списък на одобрените на национално ниво проекти за сътрудничество преди сключването на договор.

2. Европейската Комисия информира Управляващия орган за одобрението или отхвърлянето на партньорите от други страни по проекта за сътрудничество.

3. След получаване на потвърждение, се подписва тристранен договор между всяка българска МИГ, Управляващия орган и Разплащателната агенция.

NB. Наименованието ЛИДЕР произтича от френски език и означава “Връзки между дейностите за развитие на икономиката в селските райони”.